

Türkiye Hükûmeti ile Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Hükûmetleri arasında 9 temmuz 1338 tarihinde Tiflis'te akit ve imza olunan konsolosluk Mukavelenamesi ve buna zeylen tanzim edilen hukuku aile ve ehliyeti hukukiyeye mütedair Mukavelenamenin tasdıkı hakkında kanun

(Resmî Ceride ile neşir ve ilânı : 20 . IV . 1341 - Sayı : 95)

No.
611

BİRİNCİ MADDE — Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Hükûmetleri arasında bin üç yüz otuz sekiz senesi temmuzunun dokuzuncu günü Tiflis'te akit ve imza olunan konsolosluk Mukavelenamesi ve buna zeylen tanzim edilen hukuku aile ve ehliyeti hukukiyeye mütedair Mukavelename Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik edilmiştir.

İKİNCİ MADDE — İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

19 ramazan 1343 ve 13 nisan 1341

KONSOLOSLUK MUKAVELENAMESİ

Bir taraftan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti diğer taraftan Sosyalist Sovyet Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Cumhuriyetleri Türkiye ile Sosyalist Sovyet Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Cumhuriyetleri arasında münasebatı şebbenderiyi umumî Hukuku düvel ve muamelei müteakabile kaidesi esasına iptina ettirmek ve bu maksatla memurini şebbenderinin müteakabile kabulleri kavaidini, haiz olacakları imtiyaz ve muafiyatı, kezalik vazifelerini bir sureti vazihada tâyin etmek arzusunda bulduklarından Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyetinin iştirakiyle bir şebbenderlik Mukavelesi aktine karar vermişler ve bu bapta murahasaları olmak üzere:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetince:

Umuru hariciye vekâleti Müsteşarı Suat Bey;

Maliye Heyeti teftişiyeye müdiri umumisi Şefik Bey;

Reji müfettişi umumisi Muvaffak Bey;

Sosyalist Sovyet Ermenistan Cumhuriyetince:

Gürcistanda Sosyalist Sovyet Ermenistan Cumhuriyetininin mümessili iktisadisi Mişel Atabekyan;

Sosyalist Sovyet Azerbaycan Cumhuriyetince:

Sosyalist Sovyet Azerbaycan Cumhuriyeti sabık Devlet kontrolü Halk komiseri Behbut Şah Tahtenski ve Umuru hariciye Halk komiseri muavini Andre Andreyef;

Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuriyetince:

Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuriyeti Merkezi icra komitesi âzası Mamiya Arahalaşuvili;

Rusya Sosyalist Federatif Şûralar Cumhuriyetince:

Boris Mihailof.

Tâyin kılınmışlardır.

Murahhasını müşarünileyhim mezuniyeti kâmile vesikalarını yekdiğerlerine badettebliğ usul ve kaidesine muvafık bulmalarıyle ahkâmı atiyeyi kararlaştırmışlardır:

Birinci fasıl

Şehbenderlerin kabulleri

Madde — 1

Tarafeyni Âkideynden her biri kendi toprağındaki limanlara ve şehirlere Tarafı diğerin başşehbenderlerini, şehbenderlerini, şehbender vekillerini ve şehbender memurlarını kabul etmeği taahhüt eder. Şu kadar ki Tarafeynden her biri toprağının şehbenderlik tesisini kabul etmiyeceği bazı mahallerini veya aksamını istisna etmek hakkını muhafaza eyler. Bı şartı an ki bu tahdidat diğeri hileümle Devletlere mütesaviyen tatbik olunur.

Balâda mezkûr başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri, şehbender memurları meslekten yetişme olmak ve kendilerini tâyin eden Tarafın tebaasından bulunmak lâzımdır.

İhtar : Meslekten yetişme şehbenderler tabirinden bütün faaliyeti meslekiyesini vezaifi resmîyesinin ifasına hasreyleyen ve binaenaleyh kendi hesaplarına ticaret, sanat veya diğeri kazançlı bir hırfet ve sanat icra etmiyen memurlar anlaşılır.

Madde — 2

Başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları memuren sakin oldukları memlekette mer'i nizamât, taamülât ile muayyen eşkâl ve kavaide tevfiikan kabul olunmaz oradaki vazifelerini ifa edebileceklerdir.

Tâyin emirnamesinin görölmesi üzerine tasdikı memuriyet emrini bilâharç ve sürati mümküne ile ahzedeceklerdir.

Şehbenderlik havzai memuriyeti bilitilâf tâyin olunacak ve balâdaki madde mucibince şehbenderler kabulünden istisna olunan bir kısım toprağı asla ihtiva edemiyecektir. Havzai mezkûrece bilâhare vâkı olacak her nevi tadilât aynı suretle cereyan edecektir.

Madde — 3

Başşehbenderlerin, şehbenderlerin, şehbender vekillerinin ve şehbender memurlarının vefatları, gaybubetleri veya mânialarının zuhuru halinde aynı şehbenderliğin diğeri bir memuru sıfatı resmîyesi salâhiyattar devairi mahalliyeye evvelee bildirilmiş olmak şartıyla muvakkaten vezaifi şehbenderiyi ifaya mezun olacaktır.

Makamma kaim olmağa alelûsul mezun kimse bulunmaksızın başşehbenderin, şehbenderin, şehbender vekilinin ve şehbender memurunun vefatı vukuunda devairi mahalliye bir Devleti mütteha-be memuru şehbenderisi ile müteveffayı nasbetmiş olan Tarafın tebaasından iki zat huzurunda bilâtehir evraka mühür vazı muamelesine mübaderet edecektir.

İşbu mühür vazı muamelesini mübeyyin zabıt varakası iki nüsha olarak tanzim kılınacak ve müteveffayı nasbeylemiş Tarafın en yakın memuru şehbenderisine gönderilecektir.

Evrakı resmîyenin halefe teslimi maksadiyle mühürün fekki hininde aynı veçhile muamele edilecektir.

İkinci fasıl

Memurini şebbenderinin imtiyazat ve muafiyatı

Madde — 4

Birinci bent : Tarafeynden birinin başşebbenderleri, şebbenderleri, şebbender vekilleri ve şebbender memurları Tarafı diğerin toprağında ibatei askeriye dahil olmak üzere Devlete ait ve mahallî her gûna tekâlifi şahsiye ve ayniyeden, kezalik bilâvasıta tekâlif, menkulât ve ziynet vergileriyle istimvalât ve mükellefiyatı şahsiyeden muafırlar. İşbu muafiyet balâda mezkûr memurların memuren sakin buldukları memlekette mutasarrıf oldukları emvali gayrimenkuleden mütevellit vergilere şâmil olmayacaktır.

İkinci bent : Başşebbenderler, şebbenderler, şebbender vekilleri ve şebbender memurları tevkif ve tedbiri idarî suretiyle hapis muamelesine tabi tutulamazlar.

Bu memurini şebbenderî kavanini mahalliye ahkâmınca lâakal bir sene hürriyetten mahrumiyeti ve daha ağır bir cezayı mucip vakıat ve efalin tahkik ve takibi mevzuubahis olmadıkça kablelhüküm tevkif edilemeyecektir.

Memurini mezkûreden biri tahtı tevkife alınır veya diğer bir suretle hakkında takibat icra olunur ise Tarafı diğer Hükûmeti tarafından mensup olduğu memleketin sefaretine derhal ihbarı keyfiyet edilecektir.

Üçüncü bent : Mevaddı hukukiye ve ticariyede gerek vesaiti icraiye cümlesinden olsun, gerek tedabiri ihtiyatiye kabîlinden bulunsun birinci maddede mezkûr memurini şebbenderî aleyhlerinde hapis ile tazyik hükmolunamayacaktır.

Dördüncü bent : Başşebbenderler, şebbenderler, şebbender vekilleri ve şebbender memurları vazifelerinden mümbais efal için memuren sakin buldukları memleketin mehakimi tarafından muhakeme olunamazlar.

Madde — 5

Başşebbenderler, şebbenderler, şebbender vekilleri ve şebbender memurları kalem ve kağıtlarıyla hanenin bulunduğu haneye şebbenderhanenin sınıfını mübeyyin bir yazı ile kendilerini nasbetmiş olan Tarafın armasını havi levhayı talik edebileceklerdir. Mezkûr haneye ve vazifelerinin ifası sırasında istimal eyledikleri merakibe dahi mensup olduğu milletin bayrağını keşide eyliyeabileceklerdir.

Başşebbenderler, şebbenderler, şebbender vekilleri ve şebbender memurları vazifei resmîyelerini ifa ettikleri bileümle ahvalde mevkii resmîlerinin icabettirdiği ihtiramata mazhariyet hakkını haiz olacaklardır.

Madde — 6

Şebbenderhane binası, şebbenderin kalemi, kağıtlarıyla ile kezalik şebbenderhane evrakı her vakit taarruzdan mâsun olacaktır ve devairi mahalliye memurları hiç bir bahane ile şebbenderhane evrakı aksamından madut bulunan mezkûr kâğıtları taharrî, muayene ve zaptedemeyeceklerdir. Beşareti an ki bu kâğıtlar memurun veya herhangi diğer bir şahsın şahsi kitap veya evrakından tamamıyla ayrılmış ola.

Devairi mahalliye memurini mezkûr kaleme ve kağıtlarıyla dühul edemeyeceklerdir. Meğer ki dördüncü maddede mezkûr bir cünha veya bir cinayetin takibi maksut ola.

Hiç bir halde oralara mevzu bulunan vesaiiki resmîye tetkik ve ne de zaptedilemeyecektir.

Şurası mukarrerdir ki balâda mezkûr kalem ve kağıtlarıyla ile kezalik evrak odası hiç bir vakit ilticagâh teşkil edemeyecektir.

Madde — 7

Başşebbenderler, şebbenderler ve şebbender vekilleri ve şebbender memurları ilk defa olarak

mahalli memuriyetlerine muvasalâtlarında veya bunu takibeden üç ay zarfında cümlesi müstamel olmak üzere ve eşyalarını ve elbiselerini, kendilerine veya ailelerine ait alât ve edevatı beytiyelerini muayene ettirmek şartıyla gümrük resmî vermeksizin ithale mezundurlar.

Memurini şebhenderî namlarına irsal edilmiş olan veya onlarca kendilerini nasbenden Tarafı Âkîdin idarelerine gönderilen bütün defterler, dağah kâğıtlar, koçanlı defterler ve bilcümle kan-gilâryaya ait levazım gümrük resminden muafır.

Bu muafiyet mevaddı gıdaiyeye şâmil değildir.

Madde — 8

Başşebhenderlikleri, şebhenderlikleri, şebhender vekilliklerini ve şebhender memurluklarını, meslekten yetişmiş olmak ve kendilerini nasbenden Tarafın tebaası bulanmak şartıyla vekâleten idareye memur zevat, vekâletleri esnasında asillara bahşedilmiş olan imtiyazat ve muafiyata nail olacaklardır.

Madde — 9

Başşebhenderler, şebhenderler, şebhender vekilleri ve şebhender memurları devairi adliye tarafından tahriren talebi resmî vukuunda devairi mezkûreye gelip ifade vermeye mecburdurlar.

Şu kadar ki Hükûmeti mezbualarının rızası istihsal olunmaksızın vazife memurelerinin ifasını müteallik efal hakkında ifade vermeleri talep olunamayacaktır.

Madde — 10

Tarafeyni Âkideynden her birinin başşebhenderleri, şebhenderleri, şebhender vekilleri ve şebhender memurları mevaddı sabıkada sarahaten mezkûr olandan maada mevaddan en ziyade naili müsaade milletin aynı sınıftan ve aynı sıfatı haiz memurini hakkında tatbik olunan imtiyazat ve muafiyattan muamelei müteakabile şartıyla istifade edeceklerdir.

Üçüncü fasıl

Vezâifi şebhenderî

Madde — 11

Başşebhenderler, şebhenderler ve şebhender vekilleri ve şebhender memurları veya onlara vekâle edenler memleketleri tebaasının hukuk ve menafini muhafazaya ve alehusus tebaai mezkûrenin ticaret ve seyrisefainini himaye ve teşvike mezundurlar.

Memurini mumaileyhim vazifelerini ifade havzai memuriyetlerindeki devaire müracaat edebilirler ve Tarafeyn arasında mer'î muahedat ve mukavelâta muhalif her gûna hususattan veya kavayini mahalliye ve umumî hukuku düvel kavaidi hilâfına olarak vatandaşları aleyhine ika olunmuş her türlü suiistimallerden dolayı devairi mezbure nezdinde mutalebatta bulunabilirler.

Mutalebatı vakıraları devairi mezkûrece isaf olunmadığı takdirde mumaileyhim, meselenin diploması tarihiyle halli zmnında bu bapta Hükûmetlerinin mümessili siyasilerine müracaat edebilirler.

Memuren buldukları memleketin devairi merkeziye Hükûmetiyle veya havzai şebhenderî haricinde bulunan devairi mahalliye ile olan münasebatta başşebhenderler, şebhenderler, şebhender vekilleri ve şebhender memurları kendi memleketlerinin mümessili siyasilerinin vesatatta müracaat etmelidirler.

Madde — 12

Başşebhenderler, şebhenderler, şebhender vekilleri ve şebhender memurları kendilerini nasbenden Tarafın kaptan, mürettebat, tüccar ve sair tebaası tarafından vâkı olacak beyanatı, gerek kend

kañçilâryalarında veya ikametgâhlarında ve gerek alâkadarların ikametgâhlarında veya mensup oldukları milletin sefaîni darununda ahzi telâkki etmek hakkına malik olacaklardır.

Huzurları memuren sakin buldukları memleketin kavaninine münafi olmıyan ahvalde balâda mezkûr eşhas ile birlikte o memleketin devairi adliye ve hükûmetine, anlara mütercimlik veya işlerine veyahut vâkı olacak şikâyetlerine vesatet maksadıyla, azimet etmek hakkını dahi haizdirler.

Madde — 13

Başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları muamelâtı âtiyeyi memleketleri kavanini mucibince mezun buldukları derecede ifa etmek hakkına maliktir.

Birinci bent : Temsil ettikleri tarafın tebaasına pasaport vesair vesai ki idariye ita eylemek, vize muamelâtı ifa etmek... ilâh.

İkinci bent : Memleketleri tebaasının vasiyetnameleri ahkâmı, mezkûr tebaanın vahidüttaraf hukuk işlerine müteallik evrak ile yekdiğerleri arasında aktedecekleri zatüttarafeyn veyahut vahidüttaraf mukavelât evrakını tanzim veya vüsûkiyetlerini tasdik etmek .

Ol evrak ve muamelâtı ki :

A) Anlarda anların masdarı olan şahıs veya âkit şahıslardan biri şehbenderin sakin bulunduğu memlekette kâin gayrimenkulun sahibi sıfatıyla hareket eder .

B) Anlar için kavanini mahalliye mucibince hükkâm veya memurini resmîye muayyenenin vesayetleri lâbüt olur, şunlar cümlei ulâde zikrolunan evrak ve mukavelâttan müstesnadırlar.

Üçüncü bent : Memleketleri tebaası tarafından akdedilmiş olan zatüttarafeyn veya vahidüttaraf mukavelât ve evraka mevzu imzaları tasdik etmek.

Dördüncü bent : Hukuk işlerine müteallik evrak ve mukavelâtın kâffesini - anlar kendilerinden sadır olan veya anları akdeden şahıslar her hangi tabiiyette bulunursa bulunsunlar - tanzim ve mevsukiyet veya imzalarını tasdik eylemek ve kezalik memuren buldukları memleket devair veya memuriyetinden sadır olan her nevi evrak ve vesai ki tasdik etmek, beşartıan ki işbu evrak ve mukavelât memuru şehbenderiyi nasb eden tarafın toprağında kâin emvale veya orada temşiyet ve icra olunacak masaliha müteallik ve munhasır ola.

Beşinci bent : Memleketleri devair veya memurinden sadır olan her nevi evrak ve vesai ki tasdik etmek.

Başşehbender, şehbender, şehbender vekili ve şehbender memuru tarafından tanzim veya mevsukiyetleri tasdik ve mührü ile tahtim olunan işbu evrak ve mukavelâtın kâffesi kezalik bunların memurini şehbenderi tarafından mühürleri tahtında asıllarına mutabakatleri musaddak suretleri ve fıkrâi müstahreceleri veya tercümeleri memurini mezkûrenin memuren sakin buldukları memleketlerde evrakı resmîye ve mevsuka mahiyetini ve o memleketin bir memuru resmîsi canibinden tanzim ve mevsukiyetleri veya asıllarına mutabakatları veya imzaları tasdik edilmiş evrakın haiz olduğu aynı kıymeti ve aynı kuvvei müsbiteyi haiz olacaklardır. Beşartıan ki işbu evrak ve mukavelât memurini mezkûrenin mensup bulunduğu devlet kavaninince matlûp şekilde tanzim edilmiş ola.

Balâda mezkûr aynı kıymeti ve aynı kuvvei müsbiteyi haiz olmak keyfiyeti evrak ile mukavelâtı münakidenin şeklen nafiziyetine müteallik olup fakat vesai ki mezkûrenin lâzümüliera olduğuna taallûk etmez. Şukadar ki, işbu evrak ve vesai ki saire mezkûr memlekette icra olunacak işlere taallûk ettikleri takdirde kavanini memleket mucibince istifası lâzıngelen damga resmîyle sair harç ve rüsuma ve bu bapta orada cari bileümle muamelâtı saireye tabi olacaklardır.

Tarafeyn şehbenderliklerinden birinin kañçilâryasında mukayyet bulunan evrakı resmîyenin mevsukiyet ve tanzimi veya balâda mezkûr suret fıkrâi müstahrece veya tercümelerinin mevsukiyet ve mutabakati hakkında istibah vukuu halinde bu bapta evrakı mezkûrenin aslı ile mukabelesi

alâkadarca talep edildikte işbu talep reddedilemeyecek ve alâkadar lüzum gördüğü takdirde işbu mukabele keyfiyetinde hazır bulunabilecektir.

Madde — 14

Seyrisefain hususâtında Tarafeyn şebenderlerinin vezaifi ahkâmi âtiye dairesinde cereyan edecektir:

Birinci bent : Başşebenderler, şebenderler, şebender vekilleri ve şebender memurları mensup oldukları millete ait sefainin vusul ve hareketlerini liman nizamâtına bilimsal teshil edebilecekler ve şebenderlik havzası dahilinde buldukları müddetçe anlara müzaheretle bulunabileceklerdir. Bu maksatla sefaini mezkûre serbest pratika alır almaz anlara bizzat azimet veya vekiller izam, kaptan ve umum mürettebatı istıcvap, evrakı sefiniye fuayene, manifestolar tanzim, on ikinci maddeye tevfikân umum mürettebat ile yolcuların sefere ve sefinenin gideceği yere ve esnayı seferdeki vukuata dair olan beyanatı ile beyanatı sairelerini telâkki edebileceklerdir.

İkinci bent : Memleketin bir limanında Tarafı diğer bir sefini ticariyesinde salâhiyettar devairi mahalliyece tahkikat ve takibat zamanında bir muamele, «Taharri, zabıt, derdest, kablül-hüküm tevkiif, istima» bir hükmün icrası veya diğer resmî bir muamele takibiyenin ifası lâzımgelmek halinde işbu muamelât doğrudan doğruya memurini mezkûre tarafından ifa olunur.

Üçüncü bent : Başşebenderler, şebenderler, şebender vekilleri ve şebender memurları milletlerinin sefaini ticariyesinde intizamı dahilinin muhafazasıyla munhasıran mükelleftirler. Umum mürettebat arasındaki münazaatı ve bunlardan bilhassa ücrete ve mün'akit taahhüdâtın ifasına müteallik olanları fasıl hususunda yalnız kendileri salâhiyettar olacaklardır. Devairi memleket gemide hâdis olan kargaşalıklara işbu kargaşalıklar limanda veya karada asayiş veya intizamı âmmeysi muhil bir mahiyette olmayınca veya memleket tebaasından olup ta mürettebat meyanında bulunan veyahut mürettebattan madut olmıyan diğer bir şahıs karışmış bulunmayınca müdahale edemeyeceklerdir.

Dördüncü bent : Tarafeynden birinin bayrağını hamil olan bir gemi diğer Taraf sahillerinde kazazede olursa devairi mahalliye geminin hâmil bulunduğu bayrak kendisine ait olan Tarafın en yakın başşebenderini, şebender vekilini ve şebender memurunu keyfiyetten sürati mümkününe ile haberdar edeceklerdir.

Devairi mahalliye muavenetlerinden ve tahlisten dolayı ancak memleket gemilerinin aynı halde edasıyla mükellef oldukları mebalîği tediye edeceklerdir.

Beşinci bent : Sefine ve hamulesinde alâkadar olan eşhas arasında hilâfına şuveri tesviye olmadığı takdirde Tarafeyni Âkideynden birine mensup sefinenin esnayı rahta duçar olduğu hasarata müteallik hususât, eğer sefine havzai memuriyetleri dahilinde bir limanda tevakkuf ederse işbu tarafın başşebenderi, şebenderi, şebender vekili ve şebender memuru tarafından tanzim ve tesviye olunacaktır.

Şukadar ki, eğer tebaai mahalliyyeden veya bir devleti salise tebaasından biri alâkadar bulunur ve işin sulhan tesviyesi çaresi bulunmamış olursa hasarata ait hususât devairi memleket canibinden tanzim olunacaktır.

Altıncı bent : Şebenderlerin seyrisefain hususundaki vezaifi balâdaki bentlerde mezkûr hususata munhasır olup hiç bir surette muamelâtı saireye teşmil olunamaz.

İhtar - Şurası mukarrerdir ki, balâdaki bentlerde mezkûr mürettebat tabiri sefinenin kaptanı ile, zabitan ve ücretle istihdam edilen taifesini tazammun eyler.

Madde — 15

Başşebenderler, şebenderler, şebender vekilleri ve şebender memurları kezalik süfere, memleketleri kavaninince meun iseler, tebaalarının nikâhlarını aktedebilirler.

Maruzzikir memurini şebbenderî ile süfera münakehatı mezkûreyi memleketin devairine derhal bildireceklerdir.

Madde — 16

Başşebbenderler, şebbenderler, şebbender vekilleri ve şebbender memurları kezalik süfera, memleketlerin kanuilariyle muayyen eşkâle tevfikân tebaalarının velâdet ve vefat ilmühâberlerini tanzim etmek hakkına maliktir.

Eğer kavanini mahalliye memurini şebbenderî ile kezalik aâkadarana velâdet veya vefatı devairi mahalliyyeye bildirmek mecburiyetini tahmil ediyorsa bu ihbara mecbur kalacaklardır.

Madde — 17

İşbu mukavelename imzayı müteakip dört ay zarfında tasdik edilecek ve tasdiknamelerinin sürati mümkün ile Ankara'da teatisinden sonra mevkii tatbika konacaktır.

İşbu mukavelenamenin müddeti beş sene olacaktır. Mukavelename maruzzikir beş sene müddetin hitamından üç ay evvel Tarafeyinden biri ve diğeri canibinden fesholunmaz ise bir sene daha mer'i kalacaktır.

Tasdikanlimekal murahaslar işbu mukavelenameyi imza ve mühürleriyle tahtim eylemişlerdir.

9 temmuz 1922 tarihinde Tifliste beş nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Suad
Ali Şefik
Ahmet Mwaffak

Mamiya Oraka La Şuvili
Behbut Şah Tahtenski
A. Andreyef
M. Atabekyan
B. Mihailof

HUKUKU AİLE VE EHLİYETİ HUKUKA MÜTEDAİR MÜZEYYEL MUKAVELENAME

Bir Taraftan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti diğer Taraftan Sosyalist Sovyet Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Cumhuriyetleri Âkid Taraflar topraklarında müteakabilen sakin tebaalarının hukuku aileye ve ehliyete müteallik mevadda vesayet, kayyimlik ve terekelerine mütedair meselelerini tanzim etmek ve bu maksatla memurini şehbenderî ile devairi müteakabilei mahalliyeinin vezaifini bir sureti vazihada tâyin etmek arzusunda bulduklarından Rusya Sosyalist Federatif Şuralar Cumhuriyetinin müşareketiyle balâda mezkûr Tarafeyni Âliye arasında bugünkü tarihte münakid konsolosluk mukavelenamesine, zeyil olmak üzere bir mukavele akdine karar vermişler ve bu bapta murahhasları olamk üzere:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetince:

Umuru Hariciye vekâleti müsteşarı Suad Bey;
Maliye vekâleti Heyeti Teftişiyeye Müdürü Umumisi Şefik Bey;
Reji Müfettişi Umumisi Muvaffak Bey;

Sosyalist Sovyet Ermenistan Cumhuriyetince:

Sosyalist Sovyet Ermenistan Cumhuriyetinin Gürcistanda mümessili iktisadisi Mişil Atabekyan;

Sosyalist Sovyet Azerbaycan Cumhuriyetlerine:

Sabık Devlet kontrolü Halk komiseri Behut Şah Tahtenski ve Umuru Hariciye Halk komiser muavini Andre Andreyef;

Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuriyetince:

Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuriyeti merkezi İera Komitesi âzası Mamiya Oraha La Şuvili

Rusya Sosyalist Federatif Şuralar Cumhuriyetince:

Boris Mihailof;

tayin kılınmışlardır.

Murahhaseyni müşarünileyhim mezuniyeti kâmile vesikalarını yekdiğeriyle badettebliğ usul ve kaidesine muvafık bulmalarıyla mevaddı âtiyeyi kararlaştırmışlardır :

Birinci fasıl

Vesayet ve kayyimlik

Madde — 1

Tarafeyinden her birinin başşehbenderleri, şehbenderleri, şehbender vekilleri ve şehbender memurları hukuku aileye ve ehliyete müteallik mevadda Tarafı diğerin toprağında meskeni mutadları bulunan tebeaaları ve bunların emvali menkuleleri için vesayet ve kayyimlik tesis, kezalik işbu vesayet ve kayyimliklerin idaresine nezaret edebileceklerdir. Bu vezaifin ifasında ahkâmı âtiyeye tevfiği hareket eyliyeceklerdir.

Madde — 2

Vesayet ve kayyimliğin emri tesisi ve idaresi ve nezareti vesayet ve kayyimlik kimin için lâzi-

mülvazı ise anın mensup olduğu Tarafın kanunlarına tabi olacaktır.

Madde — 3

Tarafeynden birinin toprağında Tarafı diğer tebaasından biri hakkında iki memleketten birinin kanunu mucibince bir vesayat veya bir kayyımlik tesisini icabeden ahval hâdis olursa devairi mahalliye orada veya en yakın memuru şebbenderiyi bilâ tehir keyfiyetten haberdar edeceklerdir.

Bu haberin tebliğ olduğu günden itibaren bir ay zarfında memuru şebbenderî kendi memleketi kanununa tevfiikan vesayet veya kayyımliğini tesis eyliyecek ve intihab ettiği vasiyi veya kayyımı devairi mahalliye bildirecektir.

Memleketin salâhiyettar devairince de görülmüş bir sebebi hacir dolayısıyla vesayet ve kayyımlik tesisine mahal varsa mehil dört ay olacak ve mehli mezkûr zarfında mehakimi milliyenin indeliktiza reddi hacri mutazammın kararı davairi mahalliye irae olunacaktır.

Şayet memuru şebbenderî ikinci fıkrada mezkûr mehiller zarfında anda munderiç ahkâma tevfiiki hareket etmemiş olur veyahut vesayeti veya kayyımliği tesis etmek istemediğini beyan eylerse davairi mahalliye kendi kanunlarına tevfiikan vesayetin veya kayyımlığın tesisine ve idaresine ve nezaretine bizzat mübaderet edebileceklerdir.

Bu maddenin üçüncü fıkrasında mezkûr ahvalsayet veya kayyımlik veya kasırın şahsına ve dabir, memuru şebbenderinin ikinci fıkra ahkâmına ittiba etmesini müteakiben refolunacaktır.

Madde — 4

Memuru şebbenderî tarafından tesis olunan vesayat veya kayyımlik sağır veya kasrın şahsına ve emvali menkulesinin heyeti meemuasına bihakkin şâmil olacaktır.

Madde — 5

Eğer sağır veya kasır memuru şebbenderinin memuren sakin bulunduğu memlekette emvali gayrimenkuleye malik ise, bu memuru şebbenderî emvali menkule ve gayrimenkule için müşterek bir vasi veya kayyım tâyini hakkında salâhiyettar devairi mahalliye ile anlaşabilir.

Üçüncü maddenin ikinci fıkrasında muayyen mehlin hitamundan itibaren bir ay zarfında itilâf hısulü takdirinde mezkûr tâyin müştereken vâkı olacaktır. Ademi itilâf halinde emvali gayrimenkulenin idaresiyle mükellef vasiyi devairi mahalliye tâyin eyliyecek ve işbu vasi kanunu mahalliye tevfiikan vezaifi vesayeti ifa edecektir.

Madde — 6

Salâhiyeti dahilinde bulunan vesayetin veya kayyımlığın tesisi için muktazi müddet zarfında memuru şebbenderî sağır veya kasrın şahsına ve emvali menkulesine müteallik kayyımlik ve vesayet vezaifini muvakkaten bizzat ifa edebilecektir.

Emvali gayrimenkulelerine gelince: Bu bapta devairi mahalliye muvakkat bir vasi veya vekili umur nasbedebilecektir. Memuru şebbenderî vesayet veya kayyımlik tesisi halinde ilânı keyfiyet için kanunu mahalli ile muayyen olan tedabirin ifasına iptidar olunacaktır.

İkinci fasıl

Terekeler

Madde — 7

Tarafeyni Âkideynden birinin tebaasının Tarafı diğer toprağındaki terekâtı menkulesi hakkında müteveffanın mensup olduğu memleketin başşehbenderleri, şehbenderleri, şehbender vekilleri ve şehbender memurları vezaifi âtiyeyi haiz olacaktır:

Madde — 8

Tarafeyni Âkideynden birinin tebaasından biri Tarafı diğerin toprağında mensup olduğu memleketin bir başşehbenderinin, şehbenderinin, şehbender vekilinin veya şehbender memurunun makarrı bulunan bir mahalde veya azimet ve avdet seyahati vesaiti âdiyei nakliye ile nihayet bir gün zarfında icra olunabilecek halde bir makarrı şehbenderi civarında vefat etmek halinde salâhiyettar devairi mahalliye mezkûr memuru şehbenderiyi keyfiyeti vefattan derhal haberdar edecekler ve varislere, bunların sakın oldukları mahalle ve vasiyet mevcut olup olmadığına dair malûmatlarını ana bildireceklerdir. Memuru şehbenderi vefattan ilk haberdar olmuş ise o dahi kendi tarafından devairi mahalliye keyfiyeti ihbar edecektir.

Madde — 9

Müteveffanın mensup olduğu memleketin başşehbenderi, şehbenderi, şehbender vekili ve şehbender memuru ile kezalik salâhiyettar devairi mahalliye, gerek re'sen ve gerek alâkadarların talebi üzerine yekdiğerini vakit ve zamaniyle haberdar ettikten sonra her biri kendi memleketi kanununa tevfikân terekeyi mühürlemek hakkına maliktir.

İşbu devairden biri daha süratle hareket ederek müteveffanın ikametgâhına gider ve orada diğer devair memurlarına tesadüf etmezse terekeye kendi mühürlerini vazedecektir.

Her iki Tarafın vazeylemiş oldukları işbu mühürler devairi mahalliyenin iştiraki olmaksızın fek olunmayacaktır. Devairi mezkûre memurini maruzzikir memuru şehbenderi tarafından kendilerine lâakal kırk sekiz saat evvel vâkı olan tahrirî dâvet üzerine hazır bulunmamış iseler memurini şehbenderi mühürlerin fekkine kendiliğinden mübaderet edebilecektir.

Eğer devairi mahalliye memuru şehbenderinin dâvetine icabet etmişlerse memuru mezbur mühürün fekkinden sonra memurini mezkûre huzurunda terekenin bir defterini tanzim edecektir. Devairi mahalliye memurini, huzurlarında tanzim olunan zabıt varakasını anımla beraber imza edecekler ve husus ücreti namıyla bir gûna masraf veya harç talep edemeyecekler ve iki nüsha olarak tanzim kılman tereke defterinin bir nüshasını alacaklardır. Devairi mahalliye memurini davete icabet etmemişlerse memuru şehbenderi üç gün zarfında tereke defterinin bir sureti musaddakasını kendilerine irsal edecektir.

Fıkaratı salifede mûnderiç olanlardan maada bileümle ahvalde mühürlerin fekkinde, iki nüsha olarak tereke defterinin tanziminde ve kezalik zabıt varakasının imzasında devairi mahalliye memurini memuru şehbenderiyi davet edecektir. Bu muamelâtm ifasını mütaakır memuru şehbenderi tereke defterinin nüshaiteyninden birini alacaktır.

Sayet memuru şehbenderi kendisine gönderilen davetnameye rağmen üç gün zarfında isbati vücut etmezse devairi mahalliye memurini mühürlerin fekkine ve mezkûr defterin tanzimine yalnız olarak mübaderet edecektir. Bu takdirde devairi mahalliye memuru dört gün zarfında memuru şehbenderiye tereke defterinin aslına mutabakatını musaddak bir suretini irsal edecektir.

Memuru şehbenderi işbu maddede mezkûr muamelâtı resmîyeden dolayı bir gûna masraf veya harç talep edemeyecektir.

Madde — 10

Salâhiyettar devairi mahalliye terekenin küşadını ve vâris veya dayinlerin istihkaklarını ispata davet olunmalarını mutazammın ilânnameler neşrine mahal varsa bunları âdatı mahalliyeye veya memleketin kavanini ahkâmına tevfikân neşir ve işbu ilânatı memuru şebbenderiye ihbar ve tebliğ edeceklerdir.

Diğer taraftan bu da kezalik neşriyatı mümâsilede bulunabilecektir.

Madde — 11

Memuru şebbenderî müteveffanın efrat veya devairi mahalliye yedinde bulunabilecek evrakı da dahil olmak üzere terekei menkulenin kâffeî aksam ve ezasını - müteveffanın bunları iade ve teslimlerini hangi şerait tahtında talep edebilir idise o şerait tahtında olarak - tesellüm etmek hakkına malik olacaktır. Tereke emvalinin umumu veya bir kısmı ihtiyati veya icrai haciz ile mahcuz bulunduğu takdirde balâda mezkûr hakkı haiz daire işbu haczin refinden evvel mezkûr emvale vaziyet edemeyeceklerdir.

Memuru şebbenderî mütesariülfesat olan eşyayı menkule ile muhafazası masarifi külliyyeyi mücip olacak olanların kâffesini memuren sakin bulunduğu memleketin kavanin veya âdatıyla muayyen usul ve eşkâl dairesinde bilmüzayede sattırabilecektir.

Madde — 12

Memuru şebbenderî kâffeî terekei menkuleyi terekenin küşadına dair devairi mahalliye canibinden vukubulan son ilândan itibaren dört ay veya bu yolda bir ilân vuku bulmamış ise yevmi ve fattan itibaren altı ay müddetle memuren bulunduğu memleketin kavaninine tabi emanet gibi hıfzedecektir. Bu mehil zarfında gerek sulhan ve gerek hükmen terekeye ait bileümle düyunu ve diğer varidatı ve mebalîği tahsil edecek ve medyunlara bu hususta makbuz ita edecektir.

Şu kadar ki memuru şebbenderî müteveffanın tedavi ve tetfin masarifini zimmetinde kalmış olan bedelâtı icarî, hizmetkârlarının ücretlerini indelhace ailesinin infak ve iâşesi masarifini, mehakim ve devair masraflarını kezalik şebbenderliğe ve devairi mahalliyeye ait resim ve harçları terekenin mevcudundan hemen istifa edilebilecektir.

Madde — 13

On ikinci maddenin ahkâmı mahfuz kalmak şartıyla balâda mezkûr memuru şebbenderî veresinin menafiini vesayeten terekenin muhafazası zımında muktazi addedeceği tedabirin kâffesini ittihaz hakkını haiz olacaktır.

Mumâileyh terekeyi bizzat idare edebilecek veya tarafından nasbolunacak veya namına hareket edecek olan bir vekil marifetiyle idare ettirebilecektir. Kezalik vereseye vârislik sıfatlarını mübeyyin ilmühaberler ita eyliyebilecektir.

Madde — 14

Eğer on ikinci maddede muayyen mehil zarfında herhangi bir Devlet tebaası tarafından tereke aleyhine mutalebat tahaddüs ederse ciheti irs veya vasiyete müpteni olmadığı halde mutalebatı mezkûreye dair karar itası hakkı mehakimi mahalliyeye ait olacaktır. Hâsılı tereke düyunun ifasına kıfayet etmediği takdirde dayinler, kavanini memleket kendilerine bu hususta müsaade etmekte ise mahkemei aidesinden iflâs ilâmını veya garameten tesviyesine ait muamelâtın ifasını talep edebilir.

İlânı mezkûrdan sonra terekeye ait bileümle vesaikın, senedatin, kayyim ve sairenin kâffesi mahkemei aidesine veya iflâs sandığına tevdi olunacak ve tebaasının terekede menafiini temsil etmek memuru şebbenderinin uhdesine terettüp edecektir.

Madde — 15

On dördüncü maddede muayyen mehlin inkızasında tereke aleyhinde bir gûna metalip bulunmazsa memuru şebbenderî terekeye terettüp eden bileümle rüsumu, masarifi ve hesabı memlekette mer'î tarifeler mucibince tesviye ve eda ettikten sonra terekeye sureti katiyede vaziyet ederek tasfiye edecek ve vârislere isal edecektir.

Terekenin küşat edildiği memleket Hazinesine, ait rüsum, ahvali mümasilede en ziyade naili müsaade millet tebaasının tesviye eylediği veya eyliyeceği rüsumun aynı olacaktır.

Madde — 16

Memleketeynden birinin diğerinde bulunan tebaası terekâtının küşadı, idaresi veya tasfiyesi hususlarının tevhit edebileceği bileümle mesailde başşebbenderler, şebbenderler, şebbender vekilleri ve şebbender memurları terekeyi temsil etmeğe bihakkın mezun olacaklar ve vekâletlerini bir vekâletnamei mahsus ile ispata mecbur olmaksızın terekenin mümessilleri gibi resmen tanınacaklardır. Binaenazalîk memuru şebbenderinin salâhiyettar devairi mahalliyede bizzat ispatı vücut etmeğe veya memleketin kanunlarınca mezun bir vekile devairi mezburede kendisine vekâlet ettirmeği ve terekeye müteallik kâffe hususatta varislerin menafii müştarekelerini müdafaaya ve tereke aleyhine dermeyan edilen mütalâaya cevap vermeğe hakkı olacaktır.

Şu kadar ki infazı vasiyete memur kimseler zuhur ederse anlara veya hazır vereseye veya vekillerine tereke aleyhine kendisine vukubulan her talepten malûmat vermeğe mecburdur. Ta ki mezkûr kimseler veya vârisler işbu taleplere karşı itirazlarını dermeyan edebilirler.

Memuru şebbenderî terekenin mümessili addolunduğundan terekeye müteallik bir işten dolayı devairi memlekette memuru mezkûr aleyhine şahsan dâva ikame olunamaz.

Madde — 17

Hukuku irsiye ve terekei menkulenin taksimi müteveffanın kanunu millisine tabi olacaktır.

Vârislerinin veya mumaileyhlerin kâffesi müteveffanın mensup olduğu Devlet tabiiyetinde bulunan terekelerde ciheti irs veya vasiyete müstenit ve terekedeki hakka veya terekenin taksimine müteallik kâffe mesail müteveffanın mensup olduğu memleket toprağında bulunan salâhiyettar mehakim veya sair devair tarafından kavanini milliyesine tevfiikan faslolunacaktır. Bu bapta kararlar diğer memlekette tanınacaktır. Bu tanınma ancak terekeye vâris veya musaleh evsafına şamil olup balâda mezkûr kararların mevkii icraya vazî taahhüdüne şamil değildir.

Madde — 18

Tarafeyni Âkideyn tebaasından biri Tarafı diğerin toprağında mensup olduğu memleketin memuru şebbenderisinin makarrı bulunmayan veya ana civar olmayan bir yerde vefat etmek halinde salâhiyettar devairi mahalliyeye kavanini memlekete imtisal ederek terekenin bir defterini tanzim ile kezaik terekenin idaresinden mütevellit muamelâtı ifa ve terekeye mühürlerini vazedeceklerdir. Defteri mezkûrun bir sureti musaddakası ile vefat ilmühaberini ve müteveffanın tabiiyetini müsbit evrakın kâffesi en kısa bir müddet zarfında en yakın memuru şebbenderiye isal olunacaktır.

Madde — 19

Şayet devairi mahalliye gerek dokuzuncu madde ve gerek on sekizinci madde mucibince terekenin defterini memuru şebenderinin gıyabında tanzim etmişler ise memleket kanunlarında tereke hakkında muayyen kâffei tedabir ittihaz ve terekei menkuleyi on ikinci maddede muayyen mehil zarfında mezkûr kanunlara tabi emanet gibi hıfzetmek ve mezkûr mehlın inkızasından sonra imkân hâsıl olur olmaz terekeyi vârislere göndermek üzere memuru mezkûra veyahut vekiline teslim eyliyecektir. Bu memur veya vekili terekeye müteallik tedabiri muktaziyeyi ittihaz etmek üzere terekenin küşat olunduğu mahalde ispatı vücut eder etmez memur veya vekili mezburun vüruduna intizaren terekeye müdahale eden devairi mahalliye sekizinciden on yedinciye kadar olan maddeler ahkâmına tevfiik hareket edeceklerdir.

Madde — 20

Tarafeynden birinin tebaasından olan gemicilerin, deniz yolcularının veya sair yolcuların diğer Taraf toprağında gerek bir sefine derununda ve gerek karada olsun vefatları halinde müteveffanın mensup olduğu memleketin başşebenderleri, şebenderleri, şebender vekilleri ve şebender memurları terekenin defterlerini tanzim ve terekenin muhafaza ve tasfiyesi zımında muktazi sair muamelâtı resmîyeyi ifaya münhasıran salâhiyettar olacaklardır.

Madde — 21

Dokuzuncudan yirminciye kadar olan maddeler ahkâmı terekâtı menkuleye tatbik olunmaz.

Bu terekelere gelince : İktiza eden ahvalde mühürlü vazı, defter tanzimi, terekenin idaresinden mütevellit muamelât, terekenin tasfiyesi ve taksimi ve saire gibi terekeye müteallik muamelâtın kâffesi memleketin mahakimine veya diğer devairine tabi olacaktır.

Ciheti irs veya vasiyete müstenit emvali gayrimenkulenin kâin olduğu memleketin kavaninine tabi olacaktır.

Terekâtı gayrimenkuleye müteallik herhangi metalip veya deavinin rüyeti munhasıran memleketin salâhiyettar mahakim veya sair devairine ait olacaktır. Mahakim ve devairi mezkûre müteveffanın emvali gayrimenkulesi hakkında kavanini memleket mucibince kendi tebaalarının terekâtı gayrimenkulesini muhafazaten ittihazına mecbur oldukları tedabirin aynını ittihaz edeceklerdir.

Defterin bir sureti musaddakası en kısa bir müddet zarfında muamelâtı mephusu anhanın cereyan ettiği mahaldeki veya en yakın memuru şebenderiye irsal olunacaktır.

Madde — 22

Yedinciden yirmi birinciye kadar olan maddeler ahkâmı Tarafeynden birinin toprağında bulunan ve mezkûr toprak haricinde vefat etmiş Tarafı diğer tebaasından birinin terekesine ait olan emvali menkule veya gayrimenkule hakkında alatarıkulıyas tatbik olunacaktır.

Madde — 23

İşbu mukavelename imzayı müteakıp dört ay zarfında tasdik olunacak ve sürati mümkün ile Ankara'da vukubulacak tasdiknamelerin mübadelesinden sonra derhal mevkiî mer'iyete vazolunacaktır.

İşbu mukavelenamenin müddeti beş sene olacaktır. Mukavelename mezkûr müddetin hitamından üç ay evvel Tarafeynden biri veya diğeri canibinden fesholunmazsa bir sene daha mer'i kalacaktır.

caktır. Tasdikan lilmekal murahhaslar işbu mukavelenameyi imza ve mühürleri ile tahtim eylemişlerdir.

9 temmuz 1922 de Tifliste beş nüsha olarak tanzim olunmuştur.

Mamiya Orahala Şuvili

A. Andreyef

B. Şah Taktenski

M. Atabekyan

B. Mihailof

Suat

Ali Şefik

Muvaffak

<i>Cumhuriyet Riyasetine tebliği</i>	:	<i>13 . IV . 1341 tarih ve 1/489 No. lu tezkere ile</i>
<i>Berayi neşir ve ilân kanununun Başvekâlete tebliğ edildiğini müş'ir Cumhuriyet Riyasetinden mevrut tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	<i>16 . IV . 1341 ve 6/273</i>
<i>Müzakeratı ihtiva eden zabıt ceridelerinin cilt ve sayfası</i>	:	<i>Cilt Sayfa</i> <i>14 37:38</i> <i>17 217,294,323,326,336,373,377:386</i>
<i>İşbu kanunun alâkadar olduğu diğer kanunların numaraları</i>	:	